

Инж. Јован ВУКЧЕВИЋ:

Прилог проучавању флоре Црне Горе*

ФУЧКО БЛАТО НА СКАДАРСКОМ ЈЕЗЕРУ

СКАДАРСКО Језеро или како га обично народ овога краја назива Скадарско Блато простира се југозападно дуж стрмих стјеновитих страна Румије, Лисина и Сутормана, сјеверно поред Зетског Поља, југоисточно поред Скадарске Равнице а сјевероисточно скоро до ограда високих Проклетија. Дужина од ушћа Црнојевића Ријеке до извора ријеке Бојане износи му 43 км. а ширина се креће од 2 па до 14 км. По мјерењу професора Цвијића површина Језера за вријеме најмањег водостаја, тј. у јулу и августу, износи 362 км² а за вријеме највећег водостаја, у прољеће, јесен и зиму прелази 550 км². Просјечна дубина креће се до 7 метара али има вирова или тзв. „ока“ са дубином од 9 метара (Шестанско око) и 44 метра (Радушко око). Нормални ниво језера је 6 метара изнад морске површине, па према томе сви његови дјелови дубљи од 6 метара налазе се испод морског нивоа. Оно дакле претставља криптодепресију.

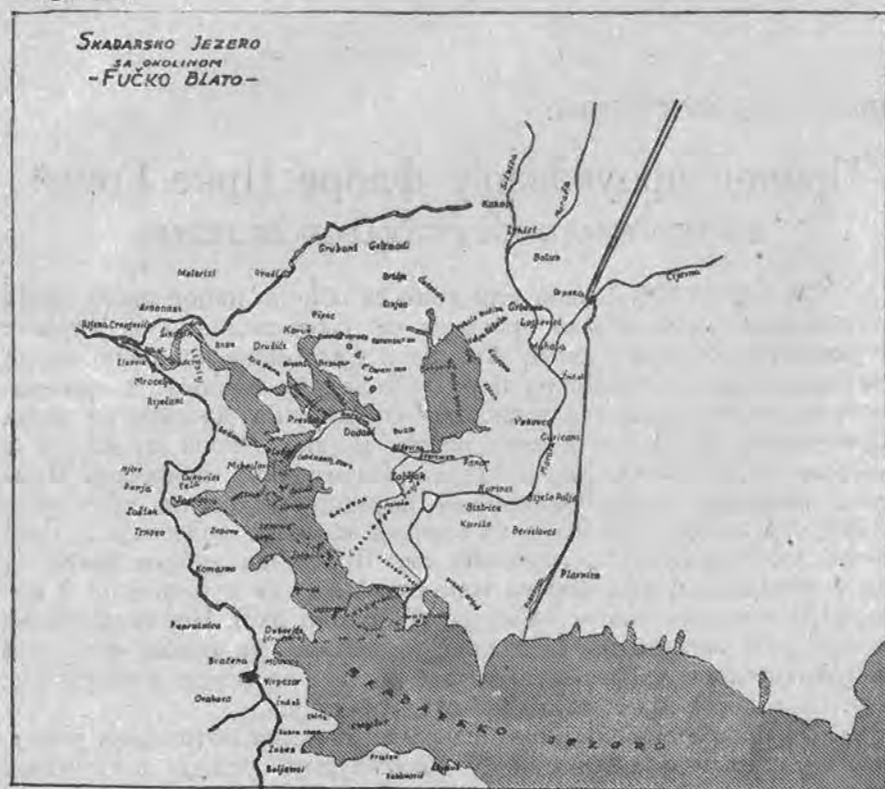
По професору Цвијићу Језеро је котлина потопљена у најмлађој геолошкој периоди, у диливијуму, усљед тектонских узрока.

У Скадарско Језеро слива се вода с Ловћена, Румије, Проклетија, Јаворја, Војника и Катунске Површи, а ту огромну количину воде Бојана није у могућности да одведе у море јер јој албанске ријеке Дрим и Кир затрпавају корито и заустављају воду. Зато се у вријеме кише и отапања снијега водостај језера пење по неколико метара широко плавећи своју околину. Због тога и настају разлике између најнижег и највишег водостаја од 6 до 7 метара. Поплављеног земљишта бива сваке године све више.

* У овоме раду приказана је само утврђена макрофлора, док је микрофлору, која је несумњиво врло интересантна била проучавана од стране професора Вукашина Булајића. Ова испитивања извршена су августа мјесеца 1954 године.

Ова највећа језерска површина у нашој земљи дијели се на: **Фучко Блато, Мало Блато, Веље Блато и Хумско Блато.** Веље Блато захвата скоро 9 до 10% цјелокупне језерске површине.

С обзиром да су се наша проучавања ограничила само на Фучко Блато и на неки дио Малог Блата то ћемо се на њима и задржати.

Карта Скадарског Језера (Фучко Блато)

Фучко Блато заузима простор од ушћа Црнојевића Ријеке па до острва Врањине и Лесендра. У састав овога Блата улази његов ужи дио, затим мочваре или, како их народ назива, „лугови“, те ћемо их и ми тако називати, и најзад острва. Лугови су: Будожич, Бјелак, Осредак, Ређе, Гусјевица и Вучки Радуш. Острва се нижу једно за другим и то: Мали и Велики Галић, Липоњак, Каменик, Мала и Велика Чаковица и у Будожичком луку Гардић.

Фучко Блато сакупља воду неколико ријека: Црнојевића Ријеке, Каратуне, затим Сељанске, Бјелацке и Гусјеничке које, уливајући се у Блато и разливајући се, са његовом водом граде

доста простране заливе. Нарочито је велик Гусјенички залив. У Блато се улива још неколико повремених потока и бујица. Посматрано у цјелини Фучко Блато има врло разуђене обале а то је и узрок врло различитом утицају вјетрова, осунчавању и другим климатским факторима на различитим теренима.

Током љета, кад се ниво воде спусти до најмањег водостаја, саобраћај Блатом могућ је једино матицама већих ријека док обале и лугови густо обрасту бујном вегетацијом барских и подводних биљака. Лугови претстављају врло важна подручја за оплођавање језерских риба и птица, док низ дубоких подводних издана, вирова или „ока“, којима је богато Фучко Блато, као и остала „ока“ Скадарског Језера, претстављају најважнија зимовалишта за већину језерских риба.

Проучавање терена у вези флористичког састава као и самог флористичког састава вршено је на цијелом Фучком Блату и дијелу Малог Блата, Вирском Лугу.

І Лугови

1. **Будожих.** — Овај терен са надморском висином од 6 метара (односно 12 до 13), љетњом дубином од 0,20 до 3 метра обухвата: Сељанске ливаде, Куњежу, Гарбе, Бакије, Заброд, Сељанску Ријеку и острво Гардић. Са сјевероисточне стране терен је отворен док му југозападну експозицију заштићују брда Комараштик, Ушитац и Крамољин. Цео терен Будожихког луга дуже од пола године налази се под водом усљед високог језерског водостаја и прилива велике количине воде коју доноси набујала Сељанска ријека. Љети, са опадањем нивоа воде, у горњем току Сељанске ријеке и подножју граничних брда или, како их народ назива, „гора“ укажу се отворене ливаде, пашњаци и оранице а терени који се налазе у доњем току ове ријеке претстављени су лугом са бујном вегетацијом лушких и водених биљака. Тло које се љети исушује уствари је преобраћена ораница помијешана с пјешчаним и хумусним слојевима луга, те се због тога и њен карактер креће од неутралног до кисјелог. Међутим, не-исушени дио је право (мочварно) земљиште богато хумусним супстанцама и изразито кисјелог карактера.

2. **Бјелак.** — Надморска висина иста као претходног. Љетња дубина од 0,30 до 1 метар. Терен је отворен према југоисточној страни, сјеверозападна експозиција заштићена је брдовитим вијенцем Дујевске Горе. Површина исушеног терена љети није велика а састав му је као и у Будожихком лугу. Земљиште је јако кисјело, што доказује бујна вегетација *Carex*-а (шаша), *Turpha* (рогози) и *Phragmites*-а (трске).

3. **Осредак.** — Има исту надморску висину као и Бјелак, а љетња дубина му износи 1 до 1,5 метара. Терен је потпуно отворен изложен удару вјетрова са свих страна. Подлога је пјесковита. Сјевероистична страна Осретка граничи се са Фучким Бла-

том у ужем смислу, тј. воденом површином између Осретка и острва Липоњака, Каменика, Мале и Велике Чаковице. На дну Осретка могу се још и данас видјети остаци некадашњих густих врбака (*salix-a*) које је прије неколико деценија уништио високи водостај језера. (Према причању старијих људи из села Комарна, чији је овај луг власништво, ово је било једно од најбољих мјеста за улов укљеве на Фучком Блату).

4. Рељеф и Гусјеница. — Надморска висина као и претходних. Дубина се креће од 0,50 до 6 метара. Ови лугови су изложени само сјеверним вјетровима. Са свих осталих страна окружени су Вучком Гором, Суводолом и Забојском Гором чија надморска висина прелази 200 метара. Осунчавање Гусјеничког луга много је мање од Рељског. Састав терена је као и претходних лугова. И Реља и Гусјеница имају чувене риболове тзв. „модра ока“. То су уствари подводни издани с дужином преко 12 метара. Гусјеничка Ријека која протиче истоименим лугом богата је водом у току прољећа, јесени и зиме. Лијевом и десном обалом у периоду најнижег језерског водостаја у средњем и доњем току налазе се ливаде и оранице док се у њеном неплављеном горњем току налазе баште, виногради и воћњаци.

5. Фучки Радуш. — Исте је надморске висине, дубине и састава терена као и претходна два само је мањег пространства, а сем тога он је изложен поред сјеверних и источних вјетровима.

ФЛОРИСТИЧКИ САСТАВ ЛУГОВА

I DICOTYLEDONES

Породица: HALORRHAGIDACEAE

Род: *Mugiosphyllum*

M. spicatum L. — Уроњена биљка са цвијетом ван воде у Фучком Блату у ужем смислу у луговима. Цвјета љети.

Породица: CERATOPHYLLACEAE

Род: *Ceratophyllum*

C. demersum L. — Уроњена биљка са цвијетом ван воде у Фучком Блату и луговима. Цвјета љети.

Породица: HYDROCARYACEAE

Род: *Trapa*

T. natans L. — Налази се свуда по Фучком Блату а највише простора заузима у луговима: Бјелаку, Рељи и Гусјеници, захватајући у два последња дубину од 3 до 6 метара.

Породица: RANUNCULACEAE

Род: *Ranunculus* (љутица)

R. ophioglossifolius Vill. — Нађен у вирском и будожичком лугу. Цвјета маја, јуна.

R. flammula L. — Нађен између осредског луга и тзв. Пећине. Цвјета јуна, јула.

R. fluitans Lam. — Нађен у горњем току Селанске и Црнојевића Ријеке. Цвјета јуна, јула.

Род: *Batrachium*

B. trichophyllum F. (*Ranunculus paucistamineus*) Tsch. — Нађен у бјелашком и радушком лугу. Цвјета маја, јуна.

Породица: NYMPHAEACEAE

Род: Nuphar (локвањ)

N. luteum L. — Њиме обилују сви лугови а нарочито Будожих, Бјелак, Осредак и вирски луг. Цвјета јула, августа.

Род: Nymphaea (Castalia) (лопоч)

N. alba L. (Castalia alba) Salisb. — Чини густ покривач уз обале свих лугова и увијек у друштву са *Nuphar luteum*. Цвјета јула, августа.

Породица: MENYANTHACEAE

Род: Nymphoides

N. flava Hill. — Налази се овдје-ондје у свим луговима. Цвјета јула.

Род: Menyanthes

M. trifoliata L. — По влажним обалама лугова. Цвјета јуна, јула.

Породица: LABIATAE

Род: Stachys (Cistac)

S. palustris L. — По влажним обалама лугова. Цвјета јуна, јула.

Породица: UMBELLIFERAE

Род: Sium

S. latifolium L. — По вирском лугу и обалама доњег тока ријеке Црмнице. Цвјета од јуна до августа.

Породица: LYTHRACEAE

Род: Lythrum

L. virgatum L. — По вирском лугу и обалама доњег тока ријеке Црмнице. Цвјета јуна, јула.

L. salicaria L. — Уз претходну врсту. Цвјета јуна, јула.

Породица: CRUCIFERAE

Род: Roripa

R. amphibia (L.) Bess. — Обалама вирског луга. Цвјета љети.

Породица: POLYGONACEAE

Род: Polygonum

P. amphibium L. — var. *natans* Koch. — У свим луговима и обалама ријека слива Фучког Влата. Цвјета љети.

Породица: SALICACEAE

Род: Sabix (врба)

S. alba L. — Расте по обалама свих лугова. Цвјета марта, априла.

S. viminalis L. — Као и претходна врста. Цвјета марта, априла.

S. fragilis L. — Као и претходна врста. Цвјета марта, априла.

S. amygdalina L. (*S. triandra*). — По врбама крај лушких обала.

S. purpurea L. — Као и претходна врста. Цвјета марта, априла.

Род: Populus (топола, јаблан)

P. alba L. — На влажној обали будожичког и тусјеничког луга. Цвјета марта, априла.

Породица: VERBENACEAE

Род: Vitex (конопљика)

Vitex agnus castus L. — Свуда уз обале лугова, бујно заступљена а нарочито на Каменику. Цвјета јуна, јула.

Породица: BETULACEAE

Род: Alnus (јова, јофовина)

A. incana (L.) Villd. По лушким врбама. Цвјета априла.

MONOCOTYLEDONES

Породица: HYDROCHARITACEAE

Род: Vallisneria

V. spiralis L. — Налази се уз саме обале лугова а нарочито у рељском, радушком лугу и око острва Лесендра. Кад се усталаса језерска вода услед вјетрова виде се по површини велике количине ишчупане валисне-рије и даље од обале.

Породица: TYPHACEAE

Род: *Typha* (рогоза)

T. latifolia L. — Нарочито је бујна у бјелачком лугу. Цвјета љети.

Породица: GRAMINEAE

Род: *Phragmites* (трска)

P. communis Trin. — Нарочито је бујна у бјелачком лугу, у заједници са *Typha latifolia*. Цвјета сјесени.

Породица: POTAMOGETONACEAE

Род: *Potamogeton*

P. lucens L. — Нађен уз обалу између Осретка и Пеђине. Цвјета љети

P. fluitans Roth. — Нађен гдје и претходна врста. Цвјета љети.

P. perfoliatus L. — Нађен у Радушком, рељском, осредском, гусје-ничком и вирском лугу и око острва Лесендра. Кад су јаче буре на Језеру плива у већим количинама по површини воде. Цвјета љети.

P. pusillus L. — У вирском лугу и по води Језера. Цвјета љети.

Породица: BUTOMACEAE

Род: *Butomus*

B. umbellatus L. — По вирском лугу и обалама доњег тока ријеке Црмнице. Цвјета од маја до јула.

Породица: SPARGANICEAE

Род: *Sparganium*

S. erectum L. (*S. ramosum*). — По вирском лугу и обалама доњег тока ријеке Црмнице. Цвјета јуна, јула.

Породица: ALISMATACEAE

Род: *Echinodorus*

E. ranunculoides (L.) Engelm. — По вирском лугу и обалама доњег тока ријеке Црмнице. Цвјета јуна, јула.

Породица: CYPERACEAE

Род: *Scirpus*

S. lacustris L. — По вирском лугу. Цвјета јуна, јула.

S. palustris L. — По свим луговима а нарочито у бјелачком. Цвјета љети.

Род: *Holoschoenus*

H. vulgaris Lk. — По свим луговима а нарочито у бјелачком. Цвјета љети.

Род: *Schoenoplectus*

S. lacuster (L.) Palla. — У води скоро свих лугова. Цвјета љети.

Род: *Carex* (шаша)

C. panicea L. — Нарочито је бујан у бјелачком лугу. Цвјета љети.

C. paniculata L. — Уз претходну врсту. Гради велике бусене у води. Цвјета љети.

Породица: JUNCACEAE

Род: *Juncus* (сита)

J. conglomeratus L. — По вирском лугу. Цвјета љети.

II Острва

1. **Липњак.** — Надморска висина му је 81 метар. То је кречно, стјеновито острво са доста стрмим обалама. Морфолошки је типичан крашки

терен, посушан и без живе воде. Доста је тешко проходан услед шкрипова и ниске шумовитости. Ливада и ораница нема, па према томе нема ни културних биљака на њему. Земљани слој је испран и снешен у шкрипове стијена и на тим мјестима је развијена закржљала вегетација која нема већих вриједности за опрев и техничку обраду. Тип земљишта је дјелимично хумифицирана црвеница. Има мањих пропланака који служе за повремену испашу стоке. Острво је зоолошки занимљиво јер је настањено многобројним пауцима крсташима, гуштерима и змијама. Све експозиције острва имају исту вегетацију само с том разликом што је она развијенија на сјевероисточној експозицији.

2. **Каменик.** — Има надморску висину 135 метара. По пространству је два до три пута већи од Липоњака. Југозападне експозиције већином су стјеновите те је на њима развијена закржљала вегетација дрвећа и грмља, за разлику од сјевероисточних које обилују бољим саставом земљишта (хумифицирани крас) на којима су густо развијене шумске културе. Иначе, све остале карактеристике терена подударају се са Липоњаком. Каменик је богатијег и разноврснијег флористичког састава од претходног острва.

3. **Мали и велики Галиц.** — Први је са надморском висином од 30 до 50 метара. Малог су пространства. Терен је кречњачки, испран и доста стрм. Острва су изложена вјетровима са свих страна. Вегетација је закржљала а на Великом Галицу још знатно и проријеђена услед веће кршевитости.

4. **Мала и Велика Чаковица.** — Надморске висине су испод 80 метара. Ова острва су некада била повезана ниским стјеновитим гребеном кога је доцније прекрила вода градећи тако два острва. Карактеристике терена су као код претходних.

ФЛОРИСТИЧКИ САСТАВ ОСТРВА I DICOTYLEDONES

Породица: LAURACEAE
Род: *Laurus* (ловоријка)

L. nobilis L. — Расте на Малом и Великом Галицу, В. Чаковици а нарочито на Каменику све до самог врха и на сјеверозападној експозицији М. Чаковице. Цвјета марта, априла.

Породица: OLEACEAE
Род: *Fraxinus* (јасен)

F. ornus L. — На М. и В. Галицу, Липоњаку, Каменику, ређи на М. и В. Чаковици. Цвјета у прољеће.

F. excelsior L. — Као и претходна врста. Цвјета у прољеће.

Род: *Phillyrea* (зеленица)

P. latifolia L. — На Липоњаку, Каменику, М. и В. Чаковици. Цвјета у фебруару, марту.

Породица: BETULACEAE
Род: *Carpinus* (праб)

C. betulus L. — На Липоњаку, Каменику, ређи на М. и В. Чаковици. Цвјета априла, марта.

Породица: ACERACEAE
Род: *Acer* (јавор)

A. monspesulanum L. — На М. и В. Галицу, Липоњаку и Каменику, ређи на М. и В. Чаковици. Цвјета маја.

A. campestre L. — Расте на Каменику. Цвјета маја.

Породица: FAGACEAE
Род: *Quercus* (храст)

Q. macedonica alph. — На Липоњаку, Каменику, ређе М. и В. Чаковици. Цвјета маја.

Q. ilex L. — Нађен један једини примјерак на јужној експозицији Каменика. Иначе се налази као ријетка врста по кршевима око Вирпазара. Цвјета априла, маја.

Породица: ULMACEAE

Род: *Celtis* (кошћела)

C. australis L. — На Липоњаку, Каменику, Великој а нарочито Малој Чаковици. Цвјета маја.

Породица: RANUNCULACEAE

Род: *Clematis* (скробут, скромут)

C. flammula L. — На М. и В. Галицу, Липоњаку, Каменику, М. и В. Чаковици. Цвјета јуна, јула.

C. vitalba L. — Гдје и претходна врста. Цвјета љети.

Породица: ANACARDIACEAE

Род: *Pistacia* (смрдљика)

P. terebinthus L. — На М. и В. Галицу, Липоњаку, Каменику, М. и В. Чаковици. Цвјета јуна.

Род: *Rhus* (руј)

R. coggugria Scop. (*R. cotinus* L.) — Као и претходни род. Цвјета маја, јуна.

Породица: ROSACEAE

Род: *Rubus* (купина)

R. plicatus W. N. (*R. fruticosus*). — На Малом и Великом Галицу, Липоњаку, Каменику, Малој и великој Чаковици. Цвјета јуна, јула.

Род: *Crataegus* (глог)

C. Monogyna Jacq. — На Липоњаку, Каменику, Малој и Великој Чаковици. Цвјета априла, маја.

Породица: POMOIDEA

Род: *Amelanchier* (сладунић, драча)

A. ovalis Med. (или *Aronia rotundifolia* Pers.). — На Малом и Великом Галицу, Липоњаку, Каменику, Малој и Великој Чаковици. Цвјета маја, јуна.

Породица: LEGUMINOSAE (Papilionaceae)

Род: *Cytisus* (занковијет)

C. hirsutus L. — На Липоњаку, Каменику, Малој и Великој Чаковици. Цвјета у рано прољеће.

C. anagyroides. — На Липоњаку. Цвјета јуна, јула.

C. nigricans L. — На Малом и Великом Галицу. Цвјета маја, јуна.

Род: *Colutes* (пуцалица)

C. arborescens L. — На Липоњаку, Каменику, ређе на Малој и великој Чаковици. Цвјета маја, јуна.

Породица: CAPRIFOLIACEAE

Род: *Lonicera* (козја крв, орлови нокти)

L. caprifolium L. — На Липоњаку, Каменику, Малој и Великој Чаковици. Цвјета маја, јуна.

Породица: PUNICACEA

Род: *Punica* (шипак)

P. granatum L. — Као дивља врста свуда по Липоњаку, Каменику, Малој а нарочито Великој Чаковици. Цвјета јуна, јула.

Породица: ERICACEAE

Род: *Calluna* (вресина, вријесак)

C. officinalis. — На Малом и Великом Галицу, Липоњаку, Каменику, Малој и Великој Чаковици. Цвјета љети.

Породица: VERBENACEAE

Род: *Vitex* (конопљика)

V. agnus castus L. — На обалама свих острва а нарочито изразито на Каменику. Цвјета јуна, јула.

Породица: SIMARUBACEAE

Род: *Ailanthus* (пајасен)

A. altissima (Mill.) Swingle. (*A. glandulosa*). — На Каменику. Цвјета љети.

Породица: EUPHORBIACEAE

Род: *Euphorbia* (млијечер)

E. cyarissias L. — На Малом и Великом Галицу, Липоњаку и Каменику. Цвјета маја, јуна.

Породица: SCROPHULARIACEAE

Род: *Verbascum* (дивизма)

V. phlomoides L. — На Липоњаку и Каменику. Цвјета јуна.

Породица: OROBANCHACEAE

Род: *Orobanche* (воловод)

O. gracilis Sm. — На Липоњаку и Каменику. Цвјета маја, јуна.

Породица: URTICACEAE

Род: *Urtica* (коприва)

U. dioica L. — На Липоњаку и Каменику. Цвјета љети.

U. urens L. — Гдје и претходна врста. Цвјета љети.

Породица: LABIATAE

Род: *Lamium* (мртва коприва)

L. maculatum L. — На Липоњаку, Каменику, Малој и Великој Чаковици. Цвјета од априла до јуна.

L. album L. — Гдје и претходна врста. Цвјета од априла до јула.

Род: *Marrubium*

M. vulgare L. — На Липоњаку и Каменику, ређе на Малој и Великој Чаковици. Цвјета љети.

Род: *Ballota*

B. nigra L. — На Липоњаку и Каменику, ређе на Малој и Великој Чаковици. Цвјета јуна, јула.

Породица: SALICACEAE

Род: *Salix* (врба)

S. purpurea L. — На обалама острва Липоњака, Каменика, Мале и Велике Чаковице. Цвјета марта, априла.

S. viminalis L. — Гдје и претходна врста. Цвјета марта, априла.

Породица: MORACEAE

Род: *Ficus* (смоква)

F. carica L. — Расте као дивља на Липоњаку и Каменику. Цвјета љети.

Породица: GUTTIFERAE

Род: *Hypericum* (кантармон)

H. perforatum L. — (*H. veronense*). — На Липоњаку и Каменику. Цвјета љети.

Породица: SOLANACEAE

Род: *Nyoscyamus* (буника)

N. albus L. — На Липоњаку и Каменику. Цвјета љети.

Породица: Compositae

Род: *CHRYSANTHEMUM* (бухач)

C. cinerarifolium Vis. — По југозападном камењару Каменика. Цвјета од маја до јула.

Породица: Crassulaceae
Род: Sedum (жедњак)

S. maximum (L.) Sut. — На југозападном камењару Каменика. Цвјета љети.

Породица: DIPSAGACEAE
Род: Scabiosa

S. ucranica L. — На Каменику. Цвјета љети.

II MONOCOTYLEDONES

Породица: LILIACEAE
Род: Ruscus (кострица)

R. aculeatus L. — На Малом и Великом Галицу, Липоњаку, Каменику, ређе Малој и Великој Чаковици. Цвјета маја, јуна.

Род: Asparagus (Спарожина)

A. acutifolius L. — На Липоњаку и Каменику. Цвјета септембра.

PTERIDOZHYTA

Породица: Polypodiaceae
Род: Pteridium

P. aquilinum (L.) Kuhn. — Ријетко заступљена на Липоњаку и Каменику.

Род: Nephrodium (Aspidium)

N. filix mas Rich. (*Aspidium filix mas*). На Липоњаку и Каменику.

ЛИТЕРАТУРА

Др. Р. Домац: „Флора“.

Др. А. Пискерник: „Ботанички кључ“ и друга ботаничка литература.